

POLITIET

Politidirektoratet
Postboks 8051 Dep
0031 OSLO

NORDLAND POLITIDISTRIKT

Deres referanse:
201604823-18 008

Vår referanse:
HKL006

Sted, Dato
Bodø, 30. mars 2017

NOU 2016:24 NY STRAFFEPROSESSLOV - HØRINGSSVAR FRA NORDLAND POLITIDISTRIKT

Viser til Politidirektoratets brev av 12. januar og 22. februar 2017 der det bes om politidistriktenes synspunkter på forslag til ny straffeprosesslov i NOU 2016:24.

Forslag til ny straffeprosesslov er omfattende, og vi ser at det vil få stor betydning for politiets fremtidige arbeid. Nordland politidistrikt har derfor kjørt interne prosesser for å involvere medarbeidere, faggrupper og relevante miljøer i høringsarbeidet. Høringssvaret vårt bærer også preg av at det er ulike fagmiljø som har kommet med innspill til forslaget.

Lovforslaget vil bli kommentert kapittelvis slik det fremgår av NOU 2016:24, men vi har ikke funnet grunn til å kommentere alle kapitlene.

Kapittel 6 – informasjons- og kommunikasjonsteknologi

Lovforslaget innebærer en modernisert språkbruk og en bedre struktur i reglens utforming. Vi har noen få kommentarer til utvalgets vurderinger og forslag. Kommentarene bygger på de samme grunnleggende hensyn bak innsynsreglene som det utvalget redegjør for i NOU kap. 12.2, og knytter seg til lovteknisk løsning, innsynsretten for de forskjellige aktører i saken og for allmennheten, samt behovet for å beskytte kilder og informanter.

Lovteknisk løsning

Utvalget drøfter ulike lovtekniske løsninger for innsynsreglene, og det er på det rene at valg av lovteknisk løsning har stor betydning for reglens tilgjengelighet og anvendelighet. Det er viktig å sikre løsninger som ivaretar praktiske og pedagogiske hensyn, og som gir forutsigbarhet – blant annet knyttet til politiets innhenting av informasjon fra ulike kilder, herunder fra informanter. Det er vår oppfatning at utvalgets forslag ivaretar og balanser de ulike hensyn på en fornuftig og hensiktsmessig måte. En klar definisjon av gjenstanden for innsyn, kombinert med en tydelig avgrensing av innsynsgjenstanden, er både pedagogisk avklarende samtidig som hensynet til forutsigbarhet ivaretas. Det legges opp til at påtalemyndigheten skal vurdere om informasjon skal anses å tilhøre saken, og det er vi enig i.

Nordland Politidistrikt

Bodø
Post: Postboks 1023, 8001 Bodø
Besøk: Kongens gate 81

Tlf: 75 54 58 00
Faks: 75 54 60 53
E-post: post.nordland@politiet.no

Org. nr.:
Giro:
www.politi.no

Vi er videre enig i utvalgets syn om at begrensninger i innsynet som hovedregel bør fremgå av uttømmende, lovfestede unntakshjemler knyttet til prosessens ulike stadier. Løsningen med anvendelse av uttømmende unntakshjemler, som også støttes av Metodekontrollutvalgets flertall, bidrar til å klargjøre regelverket. Utvalgets drøftelse og valg av terminologi i lovutkastet kommenteres ikke nærmere utover å bemerke at bruken av begrepet "opplysninger" oppfattes ganske klart å være i tråd med siktemålene om klarhet i regelverket. Samlet sett er det vår oppfatning at de lovtekniske løsninger som utvalget har kommet med vedrørende innsynsreglene, innebærer en stor forbedring i regelverkets struktur.

Innsynsretten

Når det gjelder retten til innsyn for mistenkte og forsvarer, fornærmede, etterlatte, skadelidte og bistandsadvokat, foranlediger utvalgets forslag ingen bemerkninger fra vår side utover at vi mener at reglene har fått en mer hensiktsmessig utforming. Vi ønsker imidlertid å knytte et par kommentarer til punktet om allmennhetens rett til innsyn i pkt. 12.4.4. Utvalget går inn for at terskelen for å gi allmennheten innsyn i straffesaks materiale "senkes noe, såfremt det ikke vil kunne skade den videre behandling av saken". Begrunnelsen for dette er "tungtveiende samfunnsmessige hensyn, og da særlig pressens behov for å kunne kontrollere rettspleien". Det er vår oppfatning, blant annet på bakgrunn av de to sakene som utvalget referer til, at nettopp de hensyn som trekkes frem som begrunnelse for å senke terskelen for innsyn bør tilsi en noe mindre forbeholden formulering av endringen, jfr. lovutkastet § 6-3(2). Vårt syn er at den demokratiske kontroll med rettspleien vil styrkes gjennom et regelverk som klart signaliserer allmennhetens rett til innsyn i rettspleien. Det behøver for eksempel ikke være påtalemyndighetens oppgave å avgjøre om allmennhetens behov for informasjon er til stede eller ikke. Vi slutter oss også til utvalgets vurdering av lyd- og bildeopptak fra rettsmøter, og muligheten for innsyn i denne type materiale.

Inngangsupplysninger for bruk av tvangstiltak

Utvalget går inn for å videreføre bestemmelsen i straffeprosessloven § 242 a tredje ledd i ny lov. Begrunnelsen er behovet for å kunne holde tilbake opplysninger om politiets arbeidsmetoder, for gjennom dette å sikre en effektiv kriminalitetsbekjempelse. En side av dette er å være i stand til å gi en effektiv beskyttelse av politiets kilder og informanter. Vi slutter oss derfor fullt ut til utvalgets forslag. Begrunnelsen bak forslaget er også gyldig i dag, og evnen og muligheten til å beskytte kilder og informanter vil antakelig bli desto viktigere i fremtiden.

Kapittel 8 – om påtalemyndigheten og dens virksomhet

Utvalget foreslår at lensmenn og politistasjonssjefer ikke lenger skal tilhøre påtalemyndigheten, sml. strpl § 55 første ledd. Vi er enig i at det ikke er praktiske behov for en slik ordning. Utvalgte lensmenn har kun i beskjedne grad vært brukt til oversendelse av saker til konfliktråd. I forlengelsen av det kan en heller ikke se at det er praktiske behov for at andre enn påtalemyndigheten i politiet skal kunne møte for domstolene, sml. utkastets § 2-12 tredje og fjerde ledd.

Under henvisning til anklageprinsippet foreslår utvalget å avskaffe påtalemyndighetens mulighet til å nedlegge påstand om frifinnelse. Utvalget mener påtalemyndigheten har en plikt til å frafalle tiltalen når den - etter at sak er reist - kommer til at bevisene ikke holder. Retten

skal dermed avsi frifinnelsesdom uten realitetsprøving. Vi er i tvil om det er riktig å dra anklageprinsippet så langt når en sak først er kommet til hovedforhandling og bevisene er fremført. Særlig gjelder dette når tiltale er utferdiget av overordnet påtalemyndighet, men aktoreres av en politijurist. Det skjer med jevne mellomrom at retten har en annen vurdering av bevisene enn møtende aktor.

Utvalget foreslår å utvide påtalekompetansen til både statsadvokaten og påtalemyndigheten i politiet. Dette for å utnytte ressursene mer effektivt og for å frigi mer tid for overordnet påtalemyndighet til å drive faglig veiledning og tilsyn. Vi er positive til det, men samtidig vil det helt klart få betydning for ressursituasjonen og kapasiteten i påtalemyndigheten i politiet. I den forbindelse er det også viktig å påse at kravene til kvalitet og betryggende behandling av straffesaker ivaretas. Vi støtter likevel de foreslåtte endringer, herunder å sette terskelen for påtalemyndigheten i politiet ved strafferamme på fengsel i inntil 2 år. Den foreslåtte utvidelse innebærer også en forskyvning av påtalekompetanse i forhold til en rekke straffebestemmelser i særlovgivningen. Med større politidistrikter og en større grad av spesialiserte fagmiljøer antar en at kravene til kvalitet og betryggende behandling likevel vil være oppfylt.

Nordland politidistrikt støtter også forslaget om å avskaffe såkalt *politimesteranke*. Slik det fungerer i dag er dette bare forsinkende for saksbehandlingen, og ankene går uansett via statsadvokaten som tar en selvstendig vurdering av om anken skal videresendes eller ei.

Utvalget foreslår å avvikle skillet mellom politijurister med og uten utvidet påtalekompetanse. Med større politidistrikter, større fagmiljøer, fastlagte opplæringsplaner og den tette oppfølgingen distriktene skal ha med nyansatte, herunder med utpeking av "fadder", antar en at tiden er moden for å avvikle dette skillet.

Kapittel 9 – Mistenkte og forsvareren

Utvalget argumenterer for at begrepet "siktete" bør tas bort fordi det har et uklart innhold og fremstår unødvendig kompliserende. Det anføres også at begrepet mistenkte kan brukes som en samlebetegnelse uavhengig av hvor en befinner seg i prosessen. Vi er enig i at begrepet siktete i noen tilfeller kan gi en upresis angivelse av situasjonen, men samtidig er det et begrep som er godt innarbeidet i straffeprosessen. I motsetning til det å være mistenkt angir begrepet siktete gjerne en viss styrke i mistanken. En mistenkt trenger derimot ikke være mer enn at vedkommende er utpekt som mulig gjerningsperson. Eventuelle uklarheter rundt begrepet siktete og situasjonen kan løses ved å rydde i vilkårene slik de fremstår i dag.

I forslag til ny straffeprosesslov § 3-12 fremgår det at "Mistenkte skal ha forsvarer ved politiavhør av vedkommende når det i saken kan bli spørsmål om å idømme ubetinget fengsel, samfunnsstraff eller ungdomsstraff". Vår høringsuttalelse har under dette punkt særlig fokus på politiarbeid på stedet (PPS), og de innvirkninger forslaget vil få for denne arbeidsmetoden.

Forslaget omfatter første avhør som tas av mistenkte, enten det tas på politistasjon eller ute på stedet av første patrulje på stedet. Vi forstår det også slik at forslaget innebærer at forsvarer skal være til stede ved avhøret, ikke bare at forsvarer skal være oppnevnt.

Også i dag har mistenkte rett til å la seg bistå av forsvarer fra første avhør. Forslaget legger imidlertid opp til at mistenkte skal ha forsvarer i langt flere saker enn det som er normalt i dag og på et langt tidligere tidspunkt enn det som er tilfelle i dag.

I NOU 2016:24 s. 553 andre spalte bekreftes det at det legges opp til at et første avhør på stedet som er foretatt uten forsvarer til stede, og der det er aktuelt med minst samfunnsstraff, ikke kan benyttes som bevis eller til konfrontasjon. Det vises til forslaget § 8-5. Forslaget knyttes i utgangspunktet opp mot idømmelse, ikke påtalemyndighetens påstand. Det er likevel naturlig å forstå forslaget slik at det er påtalemyndighetens påstand som blir det sentrale, slik at dersom det kan bli spørsmål om å påstå minst samfunnsstraff, skal mistenkte ha forsvarer også ved første avhør. Det vises her til NOU side 219 første spalte.

Straffepåstand kan være svært vanskelig å forutsi på et så tidlig stadium i etterforskningen som på stedet. Ikke minst gjelder dette for politipatruljen. For det første kan det være vanskelig å vite hva som egentlig har skjedd på et så tidlig tidspunkt. Det vil dessuten være å stille for høye krav til patruljen at de skal være detaljorientert om mulig straffenivå for den aktuelle hendelsen. Det kan heller ikke forventes at jourhavende jurist på et så tidlig stadium skal kunne ha en klar formening om dette. En typisk sak hvor avhør tas på stedet, er saker med vold ute på byen. Straffepåstand vil avhenge av skadens omfang, og det vil svært ofte ikke være på det rene på et så tidlig tidspunkt. Knekt nese tilsier normalt ubetinget fengsel. Er nesen derimot ikke knekt, er det i de fleste tilfeller ikke snakk om mer enn en bot. Momenter som ideal- og realkonkurrens kommer også ofte inn ved straffeutmåling. Et annet eksempel er trafikkulykker, der det f.eks. er tale om ruspåvirkning. I slike saker kan det være tale om ubetinget fengselsstraff – men det er helt avhengig av påvirkningsgraden. I mange saker kan det ta uker før man har et sikkert analyseresultat. Resultatet av utvalgets forslag vil kunne bli at politiet unnlater å ta mistenktavhør på stedet i saker som ikke åpenbart er bagatellmessige, fordi de er usikre på mulig straffereaksjon. Det vil etter vår oppfatning bli helt feil tilnærming når vi nå skal bruke PPS som arbeidsmetode.

Å knytte forsvareroppnevning opp til straffepåstand synes unødvendig kompliserende på et så tidlig stadium som første avhør. Det vil videre være praktisk umulig å få forsvarer ut til avhør på stedet i de fleste saker. Årsaken er både store geografiske avstander, ingen vaktordning blant forsvarere og at det rett og slett ikke er nok forsvarere til at dette lar seg gjennomføre. Forsvarerspørsmålet kan kanskje i noen tilfeller løses ved at forsvarer er med på telefon, men det synes upraktisk i de fleste tilfeller siden avhør skal tas på lyd, jfr. Riksadvokatens rundskriv 2/2016.

I teorien vil patruljen som tar avhør av mistenkte på stedet uten forsvarer til stede, også kunne binde påtale til lavere straffepåstand dersom § 3-12 blir vedtatt. Dette ved at avhøret ikke vil kunne brukes dersom påtale seinere kommer til at det er aktuelt å påstå minst samfunnsstraff. Påtalemyndigheten vil da likevel ikke kunne påstå mer enn betinget fengsel hvis avhøret skal brukes som bevis.

Forslaget synes heller ikke å berøre spørsmålet om hvordan påtales vurdering skal kunne overprøves. Hva hvis politi og/eller påtalemyndighetens vurdering av straffenivå er feil og forsvarer uriktig ikke er oppnevnt, og hva hvis domstolen er uenig i straffenivå og ønsker å idømme samfunnsstraff på tross av påstand om betinget fengsel? Hvordan skal man da forholde seg til et avhør som er tatt uten forsvarer til stede? Forslagets § 39-10 (1) bokstav d) innebærer at manglende forsvareroppnevning ved første avhør i sak hvor det er aktuelt med minst samfunnsstraff, vil være en absolutt saksbehandlingsfeil som skal føre til opphevelse av dom, med mindre mistenkte skriftlig hadde gitt avkall etter forslaget § 3-21. Forslaget synes å skape unødvendig mange uklare situasjoner.

Utvalget skriver på side 218 andre spalte at forslaget kan innebære «visse forsinkelser i sakens innledende fase - for eksempel når det er ønskelig å gjennomføre et avhør på stedet». Hele politi-Norge gjennomgår i 2017 opplæring i politiarbeid på stedet, en omfattende kursing av over 5.000 polititjenestemenn- og kvinner. Arbeidsmetoden innebærer bl.a. at så mye som mulig av etterforskning skal gjøres av første patrulje på stedet, både avhør av involverte og åstedsundersøkelser. I tråd med rundskriv fra Riksadvokaten legges det opp til at alle avhør skal tas på lyd, og det foretas i disse dager omfattende investeringer i teknisk utstyr for å muliggjøre dette. Mistenktes versjon av saken vil i mange tilfeller ikke kunne sikres på stedet som følge av forslaget. Dette vil kunne få betydning for både bevissikring, saksbehandlingstid og mistenktes rettssikkerhet.

Forslaget vil kunne føre til forspillelse av bevis fordi man husker best kort tid etter en hendelse og det er lettere å forklare seg korrekt mens man er på stedet og kan peke og forklare til den som avhører. Dette er anerkjente vitnep psykologiske holdepunkter. Forklaringen har heller ikke hatt mulighet til å bli påvirket dersom den tas på stedet. Videre er mistenktes versjon en hovedhypotese det skal etterforskes opp mot, og det er derfor sentralt at den kommer så raskt som mulig. At mistenktes versjon først kommer på et seinere tidspunkt vil også kunne svekke troverdigheten til forklaringen, ved at mistenkte da har hatt mulighet til å tenke ut en mer fordelaktig versjon. Bevissituasjonen har naturlig nok betydning for oppklaringsmuligheten, og manglende mulighet av å kunne ta mistenktavhør innledningsvis vil derfor også kunne få konsekvens for antall oppklarte straffesaker. Lavere effektivitet og lengre saksbehandlingstid vil kunne påregnes fordi avhør må tas seinere hvis mistenkte ikke skriftlig gir avkall på sin rett til forsvarer, da mistenktes versjon av saken - en av hovedhypotesene - først kommer seinere.

Bakgrunnen for forslaget synes å være rettssikkerhetshensyn. Dette vil ivaretas på en helt annen måte enn gammel straffeprosess la opp til, ved at det i henhold til Riksadvokatens rundskriv 2/2016 nå skal tas lydopptak av alle avhør - også de første som foretas på stedet. Kontroll av eventuelt "press eller annen utilbørlig eller irregulær opptreden fra politiets side under avhør" (NOU side 169 andre spalte), må i tilstrekkelig grad kunne sies ivaretatt ved at alle avhør på stedet sikres på lydopptak.

Mistenkte vil også etter dagens regelverk kunne nekte å forklare seg, både med og uten forsvarer, og på ethvert trinn av saken, og blir gjort kjent med dette før alle avhør. Etter forslagets § 3-21 må eventuelt avkall på forsvarer, også ved første avhør på stedet, gjøres skriftlig. Det virker unødvendig tungvint der det foretas lydavhør, ikke minst gjelder dette avhør på stedet.

Vår konklusjon blir etter dette at innføring av krav til forsvarer ved alle mistenktavhør - der det kan være tale om minst samfunnsstraff som reaksjon - både vil være upraktisk å gjennomføre og unødvendig for å ivareta rettssikkerheten til mistenkte. Disse hensyn er godt nok ivaretatt gjennom lydavhør. Forslaget vil også kunne medføre redusert mulighet til oppklaring og effektivitet i straffesaksbehandlingen. Etter vårt syn bør dagens regelverk når det gjelder oppnevning av forsvarer videreføres.

Kapittel 10 – fornærmede, etterlatte, skadelidte og bistandsadvokaten

Bistandsadvokatordningen har vært endret og utvidet en rekke ganger de senere år, og vi er enig med utvalget i at det ikke er behov for noen omfattende revisjon av gjeldende regler.

I forslaget § 4-9 om rett til bistandsadvokat bør det likevel legges inn en mulighet for rettslig prøving av avslag når avslaget gis av påtalemyndigheten. Dette på samme måte som det er mulighet for rettslig prøving av avslag på besøksforbud. Muligheten for overprøving inntatt i § 4-11 første ledd gir ikke fornærmede en formell klagerett, og innebærer etter vår vurdering heller ikke en tydelig nok rettighet for fornærmede.

Utvalget er av den oppfatning at alle fornærmede og etterlatte bør ha like rettigheter. Sammenholdt med § 4-1 andre ledd fremgår det imidlertid at kun én av de etterlatte kan disponere denne rollen og det virker forvirrende.

Vi er enig i forslaget om at retten kan pålegge de fornærmede å ha felles bistandsadvokat så langt det ikke foreligger motstridende interesser, jfr. § 4-11 andre ledd. Det kan for eksempel være svært praktisk i familievoldssaker.

Vi er også enig i at ordningen med faste bistandsadvokater videreføres.

Kapittel 13 – Bevis

Nordland politidistrikt er enig med utvalget i at de sentrale bevisreglene og de ulovfestede prinsippene lovfestes. Det er også viktig at det kommer regler for hvordan bevis skal lagres etter at saken er avsluttet, men disse reglene kan med fordel utformes i en forskrift.

Vi er enig med utvalget i at loven bør kreve at partenes bevisførsel er relevant for saken, og retten må gis adgang til å avskjære bevis som ikke er det. Herunder vil det være riktig – under visse omstendigheter – å kreve at partene gir nærmere opplysninger om bevisenes relevans. Ny § 7-2 andre ledd anses ikke å være for omfattende, da det forutsettes at det kun unntaksvis er behov for bevisoppgaver som inneholder flere opplysninger enn etter dagens ordning.

Ny § 7-4 om at retten normalt ikke skal beslutte ytterligere bevisføring til tiltaltes ugunst, må ikke praktiseres slik at påtalemyndigheten avskjæres fra å kunne føre nye bevis som er kommet til underveis i den rettslige behandlingen. Det kan også tenkes tilfeller der sakens utvikling gjør at påtalemyndigheten ønsker bevis ført som ikke står på bevisoppgaven, men som har vært en del av etterforskningen hele veien. Dersom § 7-4 praktiseres for strengt vil det kunne medføre at bevisoppgavene fra påtalemyndigheten «eser ut» for sikkerhets skyld, at vitner stevnes og deretter frafalles, og at den rettslige behandlingen drar mer ut i tid.

Vi er bekymret for at «bruksmåtenøytraliteten» som legges til grunn ved bevisforbud, vil medføre at politiet ikke lenger kan benytte seg av opplysninger fra kilder under etterforskningen for å drive etterforskningen fremover.

Utvalget er ikke aktørnøytralt når de diskuterer ulovlig ervervede bevis på s. 271-274 – idet det fremstilles som om det kun er politi og påtalemyndighet som er i stand til å fremskaffe bevis på en rettsstridig måte. Forsvarers rolle bør også vurderes i denne sammenheng.

Vi er uenig i forslaget om at allmennkjente opplysninger ikke kan brukes dersom de er underlagt taushetsplikt. I Rt. 2012 s 268 er det gjort gode vurderinger og det vil undergrave allmennhetens tillit til rettssystemet dersom retten må se bort fra slike opplysninger.

Etter vår vurdering har utvalget en skjev tilnærming til bevisreglene og begrensningene i bevisføringen – de ønsker å være prinsipielle men kun når bevisene går i tiltaltes disfavør. Her må det være tilstrekkelig at bevistvilen ligger hos påtalemyndigheten. Vi er også uenig i utvalgets forslag om å ikke videreføre gammel strpl § 123 andre pkt – det vitner om at sannhetssøken ikke har vært viktig for utvalget, og det vil først og fremst ramme de fornærmede og samfunnet.

Vi er også uenig i at vitneplikten for barn under 12 år skal oppheves. I dag er det et sterkt fokus på avdekking av vold og seksuelle overgrep mot barn – disse har ofte status som fornærmet når de er vitner og gjerningspersonen er ofte en nærstående. Det vil bli feil å kreve at barnet selv skal måtte ta valget om det ønsker å vitne eller ikke mot sin overgriper eller voldsutøver. Her må sannheten komme foran – og prinsippet må stå sterkt. De barna som evt. ikke ønsker å forklare seg kan uansett ikke straffes eller brukes tvangsmidler mot, men barna må slippe å ta dette valget. De har nok av skyldfølelse og traumer å leve med, om de ikke også skal måtte leve med at de ikke valgte å snakke eller at de valgte å snakke. Setteverger har i praksis heller ingen reell mulighet til å kunne ta stilling til dette spørsmålet, da disse oftest ikke kjenner barnet og de nærmere forholdene. Etter vår oppfatning bør regelen om at barn under 12 år har vitneplikt mot sine nærmeste videreføres.

Utvalget mener det er behov for å justere avhørsordningen for barn og andre sårbare personer slik at hensynet til kontradiksjon ivaretas bedre. Dette er vi uenig i, idet vi mener retten til supplerende avhør i tilstrekkelig grad ivaretar siktedes rettigheter. Dersom ordningen med at forsvarer skal være tilstede under tilrettelagte avhør gjeninnføres, må det samtidig vurderes å forlenge de fristene som er satt for slike avhør, idet det blir enda flere aktører som skal koordineres. Retten til fritt forsvarervalg vil også forlenge tidsbruken. Det kan være vanskelig å finne forsvarere som kan stille på kort varsel, og svært ofte er den ønskede forsvarer opptatt når det gjelder. Videre vil en slik ordning kunne øke bruken av tvangsmidler mot den mistenkte for å hindre bevisforspillelse i forkant av avhøret av barnet, idet den mistenkte skal varsles om avhøret. I saker hvor det ved avhør er lite konkrete opplysninger om hva barnet evt. er utsatt for, bør det uansett kunne tas avhør uten bruk av forsvarer. De aller fleste saker med slike avhør blir henlagt etter at avhøret av barnet er gjennomført, da det ikke avdekkes hendelser som tilsier videre etterforskning. I de alvorligste sakene er det ikke uvanlig med flere avhør av barnet uansett, og da vil kontradiksjonen bli tilstrekkelig ivaretatt.

Vi er enige i at det trengs mer utfyllende regler rundt sakkyndige, som at;

- Habiliteten blir absolutt
- Det kommer regler i forhold til evt. bindinger til partene eller andre sakkyndige
- Det kommer tydeligere krav til mandatet i lovverket – utforming av mandat er krevende, men like fullt det som er førende for den sakkyndige
- Det også stilles krav til mandat for forsvarers sakkyndige
- Alle medisinsk sakkyndige må bruke DRK
- Det stilles krav til språket i de skriftlige rapportene til de sakkyndige

Å tydeliggjøre usikkerhet fra de sakkyndige har i enkelte tilfeller vist seg å være vanskelig sett opp mot den juridiske bruken av dem. Naturvitenskapelig sikkerhet kan være noe annet enn rettslig sikkerhet i en straffesak. Det har vært tilfeller hvor sakkyndige har uttrykt tvil om egen

konklusjon i retten, men der en ved nærmere spørsmål får frem at den sakkyndige er 99,9 % sikker. Sakkyndige må ha kjennskap til at teoretisk tvil ikke skal vektlegges i strafferettslig sammenheng. Dette ligner litt på den forskjellige tilnærming psykiatrien og jussen har til psykose – psykiatrien setter kun diagnosen når de er sikker, mens tvil om tilregnelighet skal avgjøres til tiltaltes gunst.

Kapittel 14 – etterforskning og tvangstiltak

Vi er positiv til at etterforskningsbegrepet tydeliggjøres, både i forhold til hva som skal anses som etterforskning og hvem som skal lede etterforskningen. Dette er viktig for å tydeliggjøre ansvarsområde og formelt ansvar, og slik at de uklarheter som kunne oppstå under 1981-loven fjernes.

I forslag til vilkår for etterforskning, jfr. utvalgets forslag til § 13-2, er det gitt anledning å hensynta forventet ressursbruk i vurderingen av hvorvidt etterforskning skal igangsettes eller ikke. Dette hensynet har en side mot såkalte kapasitetshenleggelse. Adgangen til å benytte denne begrunnelsen for henleggelse har vi ikke hatt i Nordland, og vi er skeptiske til å innta et slikt vilkår i loven. Vi frykter at det vil innebære en økning i saker som gjelder «hverdagskriminalitet» som ikke forfølges ut fra rene kapasitetshensyn. Det vil igjen kunne svekke den alminnelige tilliten til politiet hos publikum. Vi foreslår derfor at adgangen til ikke å iverksette etterforskning av kapasitetshensyn fjernes. Det framgår også av forslaget at det åpnes for bruk av kapasitetshensyn som grunnlag for henleggelse etter § 28-2 2.ledd bokstav c. Denne bestemmelsen bør benyttes i stedet. Det vil gi partene mulighet til å klage på avgjørelsen, og dermed grunnngi nærmere hvorfor etterforskning vil være viktig i aktuelle sak.

Krav til etterforskningen tydeliggjøres i forslaget, og forslaget er langt på vei i overenstemmelse med gjeldene rett. Imidlertid fremmes det forslag om tidsfrister for etterforskningen, jfr § 13-5 nr. 2 og § 28-1. Det er selvsagt viktig at saker ikke drar ut i «langdrag», men vi er skeptisk til tidsfrister fordi det kan misbrukes. En del sakstyper har elementer i seg som gjør at de blir gamle på grunn av forhold som ligger utenfor politiets kontroll. Et praktisk eksempel er saker hvor en er nødt til å be om bistand fra utlandet, noe som i mange tilfelle tar mange måneder. Et annet eksempel er ulike analyser og sakkyndige uttalelser som normalt kan ta opp mot ett år å få svar på. Dersom mistenkte i alvorlige straffesaker skal kunne bringe saken opp for retten etter § 28-1 for å få satt en tidsfrist for når saken skal være ferdigstilt, ser en lett for seg at denne muligheten kan bli misbrukt mistenkte. Det vil kunne fremsettes krav om etterforsknings skritt som er tidkrevende, krav om sakkyndigvurderinger osv som kun påberopes for å forlenge etterforskningen i den hensikt at saken etter hvert vil måtte henlegges etter begjæring fra mistenkte. Dette vil undergrave formålet med bestemmelsen, og en foreslår at det ikke gis noen tidsfrist for å ferdigstille etterforskningen ut over kravet til «innen rimelig tid».

Tvangsmidler

Utvalget benytter begrepet tvangstiltak i stedet for det tradisjonelle begrepet tvangsmidler. Det er etter vår mening ikke gitt en dekkende forklaring på hvorfor man søker å endre begrepsbruken på dette punkt. Begrepet tvangsmidler er innarbeidet og dekkende innenfor straffeprosessen, og begrepet bør videreføres. Især når bytte av begrep framstår uten særlig velfundert begrunnelse.

Vi er fornøyd med at det gjøres en strukturell opprydding av inngangsvilkårene for bruk av tvangsmidler, noe som vil gjøre loven mer oversiktlig og lett tilgjengelig for brukerne. Det er også oppklarende at det opereres med 4 kategorier for når tvangsmidler kan benyttes. Det er en oppklarende metodikk i lovverket.

Vi er videre fornøyd med at kompetansereglene for bruk av tvangsmidler klargjøres, slik at de mest dagligdagse - og praktiske tilfellene - tilligger påtalemyndigheten å beslutte. Vi er likevel bekymret for den oppramsingen av forholdsmessighetsvilkår som må være oppfylt for at tvangsmidler skal kunne benytte, jfr forslaget § 14-1 2.ledd. Det vil ofte være problematisk å konkretisere dette på et tidlig tidspunkt i saken, og det er gjerne da en har behov for å bruke tvangsmidler. Situasjonen vil ofte være at man i innledningsfasen så vidt er over kravet til «skjellig grunn» til mistanke når tvangsmidler nyttes, og man har begrenset kunnskap om sakens omfang. F.eks. ved mistanke om nedlastning av overgrepsmateriale til mobiltelefon, vil det kunne være vanskelig å holde siktede pågrepet inntil man har gått gjennom en moderne telefon med flere titalls gigabytes med data, selv om saken potensielt kan dreie seg om både distribusjon, produksjon og andre overgrepserelaterte handlinger. Formuleringene framstår som «for stramme» og overlater for lite skjønn til påtalejurister som skal treffe beslutningen.

Frihetsbegrensende tiltak og varetekt

Utvalgets forslag om å innføre elektronisk kontroll – i visse tilfeller – som en erstatning for varetekt tiltres. En forutsetning for dette må være at muligheten for elektronisk kontroll begrenses til tilfeller hvor denne typen kontroll tar opp i seg formålet med frihetsbegrensningen. Det er dog vanskelig å se for seg at elektronisk kontroll skal erstatte fengsling i andre tilfelle enn gjentakelsestilfelle. En forutsetning for elektronisk kontroll vil dessuten være at det er tilstrekkelig med ressurser innen Kriminalomsorgen til å følge opp varetektsurrogatet.

Innskjerping av fristen for framstilling for domstol etter pågrepelse, jfr. forslaget § 15-15, framstår som klargjørende etter at både Høyesterett og Riksadvokaten har gitt føringer som ikke korresponderer med dagens lov. Varetektsfengsling er etter sin karakter et inngripende middel mot den som utsettes for dette. Samtidig er det i mange tilfelle et helt nødvendig middel for å unngå at den siktede unndrar seg straffeansvar, forspiller bevis eller til stadighet begår nye straffbare handlinger. Politiet i Nordland er derfor uenig i flere av utvalgets vurderinger av bruk av varetekt og behovet for å innskrenke adgangen til å bruke dette tvangsmidlet, jfr. nedenfor.

Unndragelsesfare som fengslingsgrunnlag

Utvalget mener at fengsling på grunn av unndragelsesfare kan avhjelpes ved bruk av mindre inngripende tiltak, f.eks. meldeplikt, innlevering av pass osv. Fengsling på grunn av unndragelsesfare brukes nærmest utelukkende ovenfor utenlandske kriminelle med svak tilknytning til riket. De nevnte alternativene til fengsling, har i slike tilfeller vist seg å være helt utilstrekkelige. Dagens kriminelle lar seg ikke hemme av verken landegrenser eller avstander, og har vist seg kapable til å tilbakelegge mange titalls mil i løpet av et døgn. Med redusert grensekontroll i store deler av landet, vil for eksempel tilbakeholdelse av pass ikke ha noen som helst effekt. Ved å sette en strafferamme på 2 år som nedre grense for unndragelsesfengsling, vil en samtidig sette en effektiv stopper for all bruk av fengsling i saker som gjelder overtredelse av vegtrafikkloven. Da kan vi samtidig si farvel til straffeforfølgning av for eksempel utenlandske vogntogsjåførere med høypromille idet de vil forlate landet ved første

mulighet. Et annet praktisk eksempel, hvor en i dag benytter unndragelsesfengsling, er ovenfor omreisende kriminelle som stjeler for eksempel barberblader fra forretninger, eller mobiltelefoner fra festglade gjester på restauranter. Dette er hverdagskriminalitet som i høyeste grad er uønsket og plagsom for de som rammes av den, men den er også samfunnsskadelig ved at kriminelle bander - særlig fra Øst-Europa - kommer til landet for å begå småskalakriminalitet, men med høy hyppighet. Totalt sett er det mange som rammes av denne type kriminalitet og store verdier er involvert, selv om hvert enkelt tyveri framstår som lite, jfr. straffeloven § 231. Politiet i Nordland mener derfor at terskelen for å varetektsfengsle på grunn av unndragelsesfare bør være ett års fengsel.

Bevisforspillelsesfare som fengslingsgrunnlag

Fengsling på grunn av bevisforspillelsesfare er som utvalget selv beskriver det mest aktuelt i innledningsfasen av en etterforskning. En er også enig i at tvangsmidlet må veies mellom den siktedes krav på frihet mot samfunnets interesse i oppklaring av saken og straffeforfølgingsinteressen. Det må likevel ikke oppstilles fengslingsvilkår som virker direkte mot samfunnets behov for oppklaring og straffeforfølgning av kriminelle handlinger. Den foreslåtte bestemmelsen i § 15-2 framstår som lite heldig ved at man oppstiller krav om «betydelig risiko for straffeforfølgningen». Fengsling på grunn av bevisforspillelsesfare vil - nesten uten unntak - kun være aktuell i initialfasen av en straffesak der en ofte har begrenset oversikt over det påståtte straffbare forholdet. En framstilling for fengsling vil skje innen relativt kort tid etter pågrep, og på et tidspunkt der det fortsatt er mange løse tråder i saken. Det kan f.eks. være tale om beslag av en større mengde narkotika, hvor man vil søke å avdekke både leverandør og mottaker og eventuelle bakmenn. Det vil i en tidlig fase av saken være vanskelig å konkretisere faren på det nivået utvalget foreslår. Et annet eksempel er saker hvor det er tale om svært store beslag av dokumenter/data, hvor det rent praktisk vil være umulig å gjennomgå hele beslaget før framstillingsfristen utløper. På dette tidspunktet vet en normalt ikke mer enn hva det straffbare forholdet omhandler, og at man har skjellig grunn til mistanke. Omfanget og kompleksiteten vil være skjult fordi en ikke har rukket å gjennomgå alt beslaget før fengslingsspørsmålet skal avgjøres. Dette vil i stor utstrekning gjelde de mest alvorlige og groveste sakene, både innen organisert kriminalitet, korrupsjon og narkotikahandel. Det vil i så måte være svært uheldig om man ikke skulle rekke å skaffe seg oversikt i initialfasen fordi skranken for fengsling settes for høyt, og at vi dermed må løslate den siktede som igjen står fritt til å rydde bevis av veien.

Det foreslås videre en tidsavgrensning av fengslingsperioden på inntil 3 måneder. I de aller fleste saker vil dette være tilstrekkelig, og fristen gir politiet klare føringer for hvorledes saken skal prioriteres. Det er bra, men forslaget tar ikke høyde for at det i løpet av etterforskningen avdekkes nye straffbare forhold knyttet til den fengslede, som i seg selv vil begrunne fengsling på grunn av faren for bevisforspillelse. Eksempelvis vil en etterforskning av en allerede varetektsfengslet seksualovergriper kunne avdekke serieovergrep, hvor det vil være svært skadelig for etterforskningen dersom siktede må løslates uten hensyn til vurdering av bevisforspillelsesfaren. En absolutt tidsbegrensning vil i så måte virke direkte mot hensynet til oppklaring av alvorlige straffbare forhold. Tidsbegrensningen vil også framstå som problematisk i særlig komplekse saker, og i saker hvor en er nødt til å foreta etterforskning i utlandet. Slik etterforskning tar nødvendigvis mer tid enn hva ordinær etterforskning i Norge vil ta. En foreslår derfor at den absolutte tidsfristen i forslagets § 15-2 fjernes og erstattes av et generelt vilkår for domstolene om å kontrollere at saken har den framdrift som er rimelig å forvente.

Restriksjoner ved bevisforspillelsesfengsling

Utvalget foreslår en innskjerping i adgangen til å legge restriksjoner i forhold til gjeldende rett. Vi er ikke enig i utvalgets vurdering av hvorvidt en nedgang i antall restriksjoner de senere år kan begrunne en ytterligere innskjerping av kravet. At man ikke er kjent med innvendinger som sier at etterforskningen ikke har blitt skadelidende - selv om det har vært reduksjon av isolasjon - betyr nødvendigvis ikke det at en ytterligere reduksjon bør finne sted. Vår erfaring er at fullstendig isolasjon kun kreves i ytterst alvorlige saker, og særlig i saker hvor det er et organisert kriminelt miljø som mistenkes å være del av det forhold som etterforskes. Det er svært sjelden behov for fullstendig isolasjon ut over 2 uker. Fullstendig isolasjon begjæres nesten utelukkende i initialfasen, og er ofte nødvendig for å forhindre tilordnede forklaringer hvor flere er involvert, og for å unngå at det blir kommunisert med medsamsvorne for å rydde bevis av veien. Særlig hvor antall pågrepne eller mistenkte er stort, f.eks. en større organisert gruppe, vil isolasjon være nødvendig for å unngå at de samkjører forklaringene sine.

Utformingen av bestemmelsen framstår dessuten som uklar. Vi foreslår at bestemmelsen klargjøres mer slik at det framgår hva som er fullstendig isolasjon, og hva som skal anses som delvis isolasjon. Dette kan gjøres ved å dele bestemmelsen opp i flere ledd. Vi oppfatter ikke forslaget som noen endring i forhold til dagens rettstilstand i forhold til delvis isolasjon (f.eks. brev og besøksforbud), slik at 2-ukersbestemmelsen kun gjelder fullstendig isolasjon.

Gjentakelsesfare som fengslingsgrunnlag

Utvalget foreslår å begrense muligheten til fengsling på grunn av gjentakelsesfare. Begrunnelsen synes å være basert på at man ikke skal fengsles for et forhold som enda ikke er begått. Det er i så tilfelle en feilslutning. Fengsling på dette grunnlaget brukes stort sett bare ovenfor de mest aktive gjengangerne som begår hyppig og intens kriminalitet. Fengslingsgrunnlaget brukes med andre ord ovenfor personer som allerede har begått omfattende kriminalitet, og som forventes å begå ytterligere kriminalitet såfremt de ikke stanses. Samfunnet har krav på å bli vernet mot denne type aktivitet. De skranker som forslaget oppstiller, vil ikke tilfredsstille samfunnets krav på vern mot de mest aktive gjengangerne. Disse står gjerne bak mer «triviell» kriminalitet som tyverier, bedragerier o.l. som isolert sett framstår som mindre alvorlige, men som for de som rammes framstår som høyst alvorlige forhold. Føringene som utvalget skisserer for bruk av denne fengslingsvarianten, vil i stor grad stenge for bruken av dette grunnlaget. I neste runde vil tilliten til rettsvesenet svekkes dersom det ikke kan brukes adekvate tvangsmidler for å stanse slike kriminelle handlinger. Her er det i alt for stor grad lagt vekt på vernet til den som mistenktes for gjentatt kriminalitet i forhold til samfunnets behov for beskyttelse. Vi foreslår på denne bakgrunn å videreføre dagens ordning med fengsling grunnet gjentakelse, idet det gir samfunnet et bedre vern enn utvalgets forslag.

Fengslingsperioden

Utvalget foreslår ved fengslingsforlengelse at lengste fengslingsperiode maksimalt kan være 8 uker. En er enig i at det i mange tilfelle vil være nødvendig med domstolskontroll underveis i fengslingsperioden, noe forslaget legger opp til. Imidlertid mener vi at det i noen tilfeller er nødvendig med fengslingsperioder over 8 uker ut fra sakens karakter. Det er særlig etter fellende dom i tingrett grunn til å vurdere om fengslingslengden kan settes utover 8 uker. En fornyet prøving av vilkårene vil normalt ikke være særlig reell, all den tid man i realiteten vil

venter på avgjørelse av ankespørsmålet. En foreslår derfor at det ved særlige grunn kan fastsettes fengslingsperioder ut over 8 uker.

Utradisjonelle metoder

Politiet i Nordland er tilfreds med at flere av de ulovfestede politimetodene nå lovfestes. Vi har likevel noen merknader til enkelte av forslagene.

Spaning

Vi stiller spørsmål om det er nødvendig å lovregulere dette. Vi kan ikke se at det er tvangsmessige tiltak eller særlig integritetsinngripende å foreta observasjoner fra offentlig sted mot enkeltpersoner, ei heller om den er langvarig eller systematisk. En slik observasjon kan gjøres av enhver uten noen form for regulering. Vi er oppmerksom på skranken mot plagsom adferd uten at denne bestemmelsen antas overskredet. Bestemmelsen oppstiller heller ikke noen skranker for spaning, og en mener derfor at bestemmelsen bør tas ut av forslaget.

Infiltrasjon og påvirkning av hendelsesforløp og bevisprovokasjon

Vi er i det vesentlige enige i hvorledes lovreguleringen av disse to metodene er gjort av utvalget. Utkastet tar opp i seg det en anser er gjeldende rett, og i så måte innebærer forslaget ingen endringer. På grunn av metodenes inngripende karakter burde det likevel vært fastsatt klare kompetansebestemmelser i loven ved at beslutningskompetansen ble gitt statsadvokatene.

Kapittel 16 – påtalevedtak

Lang saksbehandlingstid er en utfordring for straffesaksarbeidet, og utvalget foreslår på denne bakgrunn at det settes en relativ frist for påtalevedtak. Vi er enig i at det må være et mål å oppnå kortere saksbehandlingstid i politiet, men vi er uenig i at det skal løses gjennom flere lovregulerte frister. Fristregler løser ikke våre utfordringer i forhold til etterforsknings- og påtalekapasitet. Ved å innføre frister på noen saksområder kan det skape utfordringer i forhold til prioriteringer, og det kan medføre at andre saker får lengre saksbehandlingstid enn ønskelig.

Kontroll med saksbehandlingstiden bør skje internt i politi- og påtalemyndigheten, og vi har i dag en rekke systemer og rutiner som sikrer kontroll med fremdriften. Denne ordningen bør videreføres og videreutvikles i tett dialog med statsadvokaten. I likhet med utvalgets mindretall mener også vi at det er problematisk med en ordning der mistenkte kan bringe saken inn for rettslig kontroll av saksbehandlingstiden. Både fordi domstolen bør ha en tilbaketrukket og nøytral rolle i forhold til påtalemyndigheten i etterforskningsfasen, men også fordi en slik kontroll kan hindre/vanskeliggjøre etterforskningen i større straffesaker. En rettslig prøving vil blant annet kunne gi forsvarer mulighet til innsyn i dokumenter som er klausulert.

Vi er enig med utvalget når det foreslås en modernisering av reglene om påtaleunntatelse.

Kapittel 17 – generelle regler om rettens saksbehandling og avgjørelser

Utvalget tar til orde for mer aktiv dommerstyring i straffesaker. I forlengelsen av det går utvalgets flertall inn for at påtalemyndigheten ved oversendelse av tiltalebeslutning til retten også skal oversende *utdrag av sakens opplysninger av betydning for bevisføringen*, jf utkastets § 34-1 første ledd bokstav c. Dette er i seg selv upresist. Det fremkommer i drøftelsen at alt av dokumentbevis og relevante politiforklaringer dermed skal oversendes. I ytterste konsekvens vil det kunne innebære at man for å være på trygg grunn oversender hele saken. Dette blir tungvint for det store flertall av saker. Videre fremstår det betenkelig i forhold til mulig forutinntatthet og risiko for at visse opplysninger får uforholdsmessig stor betydning i den samlede bevisbedømmelsen, jfr. mindretallets mening. Politidistriktet støtter mindretallet i at det i § 34-1 første ledd bokstav c må være tilstrekkelig å oversende *utdrag av skriftlige bevis som skal føres*.

Når det gjelder forholdet mellom tiltalebeslutning og dom går utvalgets flertall inn for at retten kun kan dømme for et annet straffebud enn tiltalen når påtalemyndigheten ikke motsetter seg det, jfr. utkastets § 32-3 første ledd tredje punktum. Vi er her enig med mindretallet i at anklageprinsippet trekkes for langt. Retten må som i dag stå fritt til å anvende loven på det forholdet tiltalen gjelder. Det er retten som har ansvaret for korrekt rettsanvendelse, jfr. utkastets § 32-5, men partene må gis mulighet til å uttale seg slik løsningen også er i dag.

Kapittel 18 – tingrettens behandling av straffekravet

Utvalget foreslår en mer aktiv styring av straffesakene fra domstolens side, og det er vi enig i. I dag bærer alt for mange saker preg av dårlig framdrift og formålsløs prosess omkring forhold som enten ikke er omtvistet eller som ikke faller inn under sakens rammer.

Det bør imidlertid skilles mellom små og store saker etter mønster fra sivilretten. Behandling av ikke vedtatte forelegg gjøres normalt etter en forenklet prosess. Denne bør videreutvikles for saker hvor strafferammen ligger under ett års fengsel. Det må i alle tilfelle hvor det er aktuelt å påstå annet enn bot, oppnevnes forsvarer. Retten kan likevel bestå av bare en fagdommer. Det vil etter vårt syn bidra til en mer effektiv prosess for de mindre alvorlige straffesakene. De rettssikkerhetsmessige forhold vil også bli ivaretatt ved at tiltalte får oppnevnt forsvarer og saken ledes av en fagdommer.

Saksforberedelse i dagens straffesaker er beskrevet av utvalget, og det drøftes mulighet for forberedende møter og skriftlig prosess forut for hovedforhandlingen. Utvalgets konklusjoner rekker likevel ikke så langt som en kunne ønske. I svært mange saker i dag opplever man at forhold som har vært omtvistet underveis i etterforskningen ser helt annerledes ut for tiltalte og hans forsvarer når saken starter. Dette er ofte en endring i standpunkt som ikke er kommunisert til aktor eller retten, og sakene starter derfor på bristene grunnlag. Det kan være at siktede - som har tilstått alle forhold underveis i etterforskningen - møter i retten og trekker tilståelsen tilbake. Bevisførselen vil gjerne være lagt opp til en forventet tilståelse, og ved tilbakekall av denne vil det være behov for ytterligere bevis enn det som har vært påberopt. Kommer dette på åpningsdagen for hovedforhandlingen vil det kunne medføre utsettelse av hele saken. Også motsatt endring av forklaring fra tiltalte - fra å benekte et hvert forhold i tiltalen til full erkjennelse - vil dersom dette ikke har vært kjent for påtalemyndigheten eller retten medføre at en rekke vitner og bevis trolig kan frafalles. Hadde dette vært kjent på forhånd - ville man unngått unødig tidsspille for vitner o.l. Det bør derfor i saker av en viss

varighet pålegges partene å delta på rettsforberedende møte. Det rettsforberedende møtet må søke å bringe klarhet i hvilke punkter av saken som er omtvistet. Det vil være å gå for langt å pålegge tiltalte/forsvarer å fortelle *hvorfor* noe er omtvistet før hovedforhandling, men å få klarlagt *hva* som er omtvistet kan en ikke se forringer tiltaltes mulighet til et reelt forsvar. Retten må deretter våke over at partene forholder seg til de rammer som er satt for saken, og gjennom dette medvirke til at tidsspille og uthaling av saken ikke skjer fra noen av partene. Rettens administrator må i langt større grad enn i dag innta en prosessledende rolle for å konsentrere rettsbehandlingen omkring hva som er omtvistet og sakens tema. Unødvendige spørsmål og gjentakende spørsmål må unngås. Dersom en av partene avviker fra hva som er avtalt under de saksforberedende møtene, bør dette avvises så fremt det ikke godtgjøres at dette er av vesentlig betydning for sakens opplysning eller tiltaltes forsvar.

Innledningsforedraget setter i mange tilfeller rammen for saken. I saker hvor det har vært gjennomført rettsforberedende møter, vil saken i mye større grad være kjent for fagdommer. Det kan her stilles spørsmål om man skal ha et noe mer omfattende innledningsforedrag med adgang til å legge fram sentrale bevisdokumenter allerede under innledningsforedraget. Praksis i dag er at tiltalte forklarer seg først, og deretter blir dokumentasjonen framlagt. Særlig i saker hvor det er kompliserte økonomiske forhold eller tekniske forhold som skal framlegges vil det av hensyn til rettens opplysning og kunnskap om forholdet være avgjørende at de er kjent med denne dokumentasjonen så tidlig som mulig. Dette gjør retten i stand til å stille relevante spørsmål og samtidig våke over sakens opplysning på en helt annen måte enn dersom disse ikke var kjent før godt ut i hovedforhandlingen. Adgangen til denne typen dokumentasjon bør likevel forbeholdes til dokumenter som er objektive, f.eks. blodprøveresultater, kart og bilder, ubearbeidede regnskap eller teletrafikk. Hvor det har vært gjennomført saksforberedende møte bør adgangen til å fremlegge bevis være ytterligere utvidet. Her bør en også kunne få framlegge sammenstillinger og bearbeide dokumenter som anses vesentlige i forhold til hva tiltalen gjelder, f.eks. en tidslinje hvor transaksjoner, teletrafikk og hendelser presenteres.

Kapittel 20 - anke

Vi er enig med utvalget i at dagens ankesystem i all hovedsak fremstår som velfungerende.

Vi er også glad for at det settes klarere krav i loven til forsvarers oppfølging av anker. I dag er det tilfeller der forsvarer sitter og venter på at påtalemyndigheten skal sette frist for støtteskriv i stedet for faktisk å skrive støtteskrivet. Dette gjelder både i anker over dom, og i anker over fengslingskjennelser.

Utvalget forutsetter en elektronisk overføring av saksdokumenter ved anker, som dagens datasystem mellom politi og domstol ikke takler. Datatekniske utfordringer må løses før man kan forvente at merarbeidet med innhenting av papirsak blir borte.

Vi er også enig i at det innskrenkes noe i forhold til hvilke saker som automatisk går videre til ankebehandling. Hensynet til fornærmede og ressursbruken tilsier at man i langt større grad bør unngå tingrettsbehandlinger hvor alle parter "vet" at dette bare er en midlertidig behandling, da saken uansett skal avgjøres i lagmannsretten. Krav om lydopptak av tingrettsbehandlingen og gjenbruk av denne i ankebehandlingen vil hindre dette. Ordningen vil også hindre tilpasning av tiltaltes forklaring som tidvis skjer i perioden mellom

tingrettsbehandlingen og ankebehandlingen. Denne utfordringen forekommer selvsagt også for fornærmede og andre vitner, men i langt mindre grad.

Vi er uenig i utvalgets syn på at anker fra påtalemyndigheten kan avvises uten begrunnelse. Dette fordi domstolen har en rolle som retningsgiver for påtalearbeidet og derfor bør det gis en begrunnelse hvorfor ankedomstolen er uenig med påtalemyndigheten. Videre er det ofte en fornærmet som trenger en forklaring på hvorfor saken ikke ble brakt videre - uten begrunnelse er det vanskelig for både påtalemyndighet og bistandsadvokat å gi en ordentlig forklaring på det.

Utvalget foreslår at innledningsforedraget skal holdes av ankende part også i bevisanker, men de unnlater å ta stilling til om bevisføringen deretter skal skje i samme rekkefølge, eller om det fortsatt skal være slik at påtalemyndigheten skal føre bevisene sine først.

Kapittel 25 – sivile krav

Det sentrale under dette punkt er at utvalget går inn for at det ikke lenger skal være adgang til å pådømme et sivilt krav for et forhold tiltalte frifinnes for. Utvalget gir en fyldestgjørende begrunnelse for dette som politidistriktet støtter. Det er særlig uskyldspresumsjonen i EMK som gjør dagens ordning til en utfordrende øvelse for domstolen. Utvalget lanserer en statlig garantiordning som alternativ løsning, i forlengelse av dagens voldsoffererstatningsordning. Det fremstår som en hensiktsmessig løsning som kan følges opp i arbeidet med en ny voldsoffererstatningslov.

Kapittel 28 – erstatning etter straffeforfølgelse

Utvalget foreslår en videreføring av dagens ordning med enkelte små justeringer. Her har ikke politidistriktet noen merknader.

Dette til orientering.

Med hilsen

Heidi Kløkstad
Visepolitimester